

BIBELNØKKELEN

AV HILDE AARSKOG

Basert på
"Unlocking the Bible"
av David Pawson

Dette heftet er laget av Hilde Aarskog og basert på David Pawson's Unlocking the Bible Series med tillatelse fra David Pawsons Ministry CIO. Noe er også inspirert av Source View Bible.

Begge deler anbefales i sin helhet.

For mer fra Hilde Aarskog se hjerterom.org

Design ved hjelp av [Canva.com](https://www.canva.com)

INNHOOLD

Bibelens troverdighet
Bibelens Tidslinje

Sakarja
Malaki

DET GAMLE TESTAMENTET

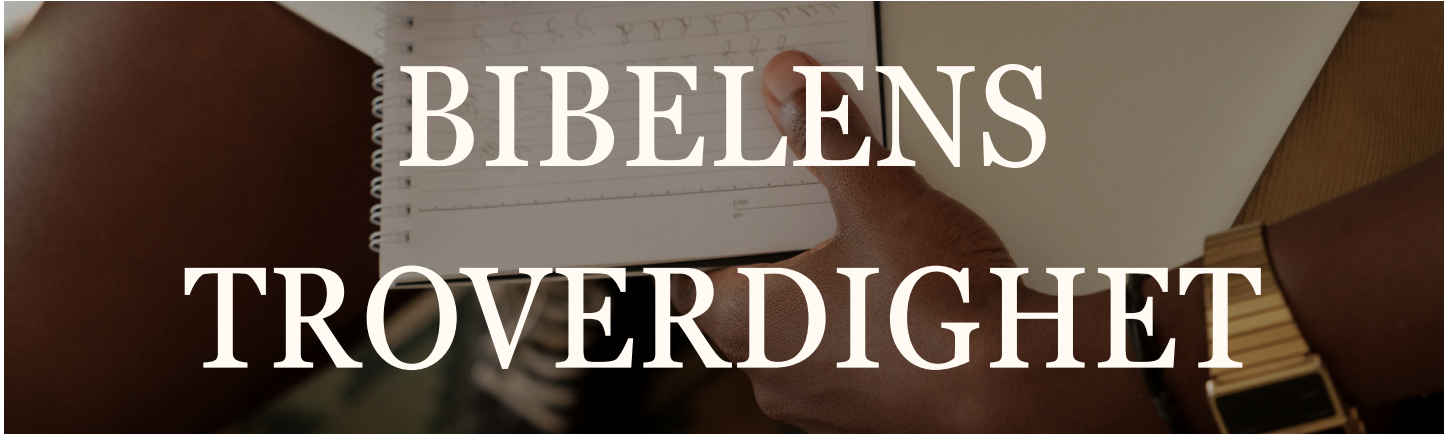
Første Mosebok
Andre Mosebok
Tredje Mosebok
Fjerde Mosebok
Femte Mosebok
Josva
Dommerne
Rut
Første Samuelsbok
Andre Samuelsbok
Første Kongebok
Andre Kongebok
Første Krønikebok
Andre Krønikebok
Esra
Nehemja
Ester
Job
Salmenes bok
Salomos ordspråk
Forkynneren
Høysangen
Jesaja
Jeremia
Klagesangene
Esekiel
Daniel
Hosea
Joel
Amos
Bøker som leses på < 30 min.
Obadja
Jona
Mika
Nahum
Habakkuk
Sefanja
Haggai

DET NYE TESTAMENTET

Evangeliet etter Matteus
Evangeliet etter Markus
Evangeliet etter Lukas
Evangeliet etter Johannes
Apostlenes gjerninger
Paulus' brev til romerne
Paulus' første brev til korinterne
Paulus' andre brev til korinterne
Paulus' brev til galaterne
Paulus' brev til efeserne
Paulus' brev til filipperne
Paulus' brev til kolosserne
Paulus' første brev til tessalonikerne
Paulus' andre brev til tessalonikerne
Paulus' første brev til Timoteus
Paulus' andre brev til Timoteus
Paulus' brev til Titus
Paulus' brev til Filemon
Brevet til hebreerne
Jakobs brev
Peters første brev
Peters andre brev
Johannes' første brev
Johannes' andre brev
Johannes' tredje brev
Judas' brev
Johannes' åpenbaring

TILLEGG

Gud er
Jeg er
Tematisk oversikt

BIBELENS TROVERDIGHET

Ingen bok har som Bibelen bevist sin nøyaktighet og guddommelige autoritet gjennom profetier og fullbyrdelse av disse. Dette er helt fullstendig utenfor hva noe menneske kunne klare. Blant annet over 300 oppfylte profetier om Messias, i tillegg til profetier om ødeleggelse av Tyros og Jerusalem.

Bibelen er også verdens mest leste bok og et viktig historisk dokument:

- Arkeologi bekrefter Bibelens troverdighet som et historisk dokument
- Tusenvis av funn støtter det Bibelen sier, men ikke ett funn motsier det.
- Det er flere bevis for Jesu liv, død og oppstandelse enn for noen annen hendelse i antikken.
- Ingen andre antikke dokumenter eller bøker kan sammenliknes med N.T. når det kommer til funn av støttende manuskript (643 vs 24 300).
- Dødehavsrollene, noen mer enn 2000 år gamle, viser oss at tekstene fra Gamle Testamentet da, er den samme teksten vi har nå.

Internt i Bibelen

- Jesus trodde Det Gamle Testamentet var inspirert av Gud: Matt 22:43, Joh 5:47, Joh 10:35
- 40 forfattere over 1500 år med over 63 000 kryssreferanser!
- Disiplene trodde på GT: Matt 1:22, Apg 4:25, 2. Pet 1:21 og NT: Joh 14:26 og 2. Pet 3:16
- Paulus trodde: Rom 9:17, Gal 3:16, 2. Tim 3:16 og 1. Kor 14:37
- Hebreerbrevet bekrefter: 3:7

«Det er min trøst i nøden at ditt ord gir meg liv. Herre, du er nær, alle dine bud er sannhet.»

Salme 119:50+151

«Hver bok i Skriften er innblåst av Gud og nyttig til opplæring, tilrettevisning, veiledning og oppdragelse i rettferd, så det mennesket som tilhører Gud, kan være fullt utrustet til all god gjerning.»

2. Tim 3:16-17

BIBELENS TIDSLINJE

«Herren sa til Abram: «Dra bort fra landet ditt og fra slekten din og fra farshuset ditt til det landet som jeg skal vise deg! Jeg vil gjøre deg til et stort folk. Jeg vil velsigne deg og gjøre navnet ditt stort. Du skal bli til velsignelse. Jeg vil velsigne dem som velsigner deg, men den som forbanner deg, skal jeg forbanne. I deg skal alle slekter på jorden velsignes.» 12:1-3

Boken er skrevet av Moses ca 1446-1406 f.kr. Mest sannsynlig basert på muntlige, muligens skriftlige overleveringer og Guds åpenbaring.

Kap 1-11

Skapelsen – Gud er skaper, personlig, allmektig, før alle ting, kreativ, strukturert, en, flere, god, levende, kommunikator, som oss, ulik oss, uavhengig, universets gud og jødernes gud.

Edens hage bestod av mye av det vi i dag kjenner som Irak, Syria, Tyrkia, Jordan, Saudi Arabia, Qatar, De forente arabiske emirater, Kuwait, Oman, Jemen, Israel, Gaza og øst Egypt. Muligens også Misambik, Tanzania, Uganda, Kenya, Eritrea, Etiopia og Somalia. Når vi ser på hvordan Gud gir landområder til Abrahams etterkommere ser det ut til at han gir de mye av Edens hage. Gud gir land til stammer og nasjoner, men mange av hans løfter er med betingelser.

Syndefallet - Menneskets stolthet og Guds nådige og rettferdige respons.

Syndefloden - Enok blir advart om Guds kommende dom. Han gir sønnen sin navnet Metusalem som betyr «Når han dør skal det skje». Han er den mannen som har levd lengst: 969 år. Da han døde kom syndefloden. Noah er Metusalems barnebarn. (Eva og Adam levde da Metusalem ble født).

Babel 11:4 «for oss selv... gjøre oss kjent...hindre oss fra å bli spredt.» Herren forvirret dem så de kunne «fylle jorden legge den under dere» 1:28

Abraham –(75år) kalt fra sofistikerte Ur i Kaldea. Gud gjør en pakt og lover Abraham: Et sted for evig, etterkommere og at alle nasjoner på jorden skal bli velsignet gjennom Abraham.

Pakten 9, 12, 15, 21, 26, 28

- Til døden. En pakt kan ikke brytes
- En åndelig avtale.
- Noe du gjennomfører uavhengig av hva den andre gjør.
- Å gi av seg selv (ikke i bytte mot noe)
- Om en av partene ikke får sine behov møtt, vil den andre parten støtte denne slik at den kan opprettholde pakten.

Isak – Da Gud ba Abraham om å ofre Isak var Isak ca 30 år. Han gikk opp til Moria-fjellet som senere ble kalt Golgata. En vær (ikke et lam) fanget blant torner ble ofret i stedet.

Jakob - Betyr “En som lurar og snyter”. Fikk nytt navn Israel (32:29) “Kjempet med Gud og mennesker og vunnet”

Josef – Kan leses med minst fire perspektiv

- 1) Den menneskelige: Først gikk det nedover også gikk det oppover med Josef
- 2) Guds perspektiv (15:12-16)
- 3) Josef's karakter
- 4) Som et bilde på Jesus: Avvist av brødrene, ydmyket også løftet opp som en redningsmann for sitt folk.

400 år som slaver

“Jeg er Abrahams, Isaks og Jakobs Gud” 2. Mos 3:5

2. MOSEBOK

“De skal få kjenne at jeg er Herren deres Gud,
som førte dem ut av Egypt for å bo midt i blant dem.
Jeg er Herren deres Gud” (29:46)

Kap 1-8 Mobilt Folk Guddommelige gjerninger Nåde, Frihet, Fra Egypt Slaver for mennesker Redning Kap 19-40 Stasjonært Folk Guddommelige ord Takknemlighet, Lovgivning, Til Sinai Tjeneste for Gud Rettferdighet	SEKSJONER 1 Multiplikasjon og mord 2 Brennende busk 5 Plager 11 Fest og førstefødt 13 Frigjort og forfulgt 15 Forsørget 19 Bud og pakt 32 Avgudsdyrkelse og omvendelse 35 Teltet bygges og innvies	MOSES 4 Unnskyldninger: Uvitende Uegnet Inkompetent Irrelevant 40 år i Egypt 40 år som gjeter 40 år i vandring
ISRAELITTER - JESUS Lammet + Jesus dør 15:00 3.dag: fri fra Egypt + oppstod 50.dag: Loven + DHÅ gitt 3000døde+3000frelst pinedag Mannna + Brød fra himmelen Moses slo på klippen+ Jesus er klippen Tabernakel + Jesus “Tabernacled”/Tok bolig blant oss Krysset Rødehavet+ Dåp Moses herlighet avatar + vår herlighet	PLAGER V.S. GUDER Nilen til blod-Khum, Hapi, Osiris Frosker-Heqt Lus og Insekter-Seth Fluer og gresshopper-Seth Pest-Hathor, Apis, Minevis Byller - Imhotep Haglstorm-Nut Mørke over landet - Ra, Aten, Atum, Horus Førstefødte dør - Farao`s sønn	FORTID Jeg tok deg ut av Egypt. NÅTID Bud og pakt FREMTID Gud vil forsørge

LOVEN (25-31) vil gjøre at folket har rett og ansvar for å velge hvordan, over hva og av hvem de skal bli ledet. Det vil gi den største forståelsen av livets hellighet og de rettigheter og plikter som gjelder hvert menneske, familie, stamme og nasjon. Og det vil gi den høyeste livskvalitet som noen gang har eksistert i en nasjon. Det vil ikke stoppe volden, men gjøre verden gradvis mindre tolerant overfor den. Den vil bringe ideen om at alle mennesker, til og med fiendens soldater, fanger, kvinner, barn og utlendinger har rettigheter. Den vil etablere forståelsen av at den beste måten å nå disse målene er ved selvstyre.

Både sivile og moralske lover er gitt autoritet fra Gud, men den ene viser folkets standard og den andre viser Guds standard. Alle samfunn er fri til å velge hvilke umoralske handlinger som er kriminelle. Av de ca 600 budene i loven, er det bare ca 50 som har foreskrevet juridiske konsekvenser.

2.Mosebok viser Guds direkte engasjement i menneskets historie, hvordan han strekker seg enormt langt for å redde dem han elsker. Han har stor glede over dem som innser at de trenger han og stoler på ham.

Israelsfolket søkte ly i Egypt, men stedet de rømte til, ble til fangenskap for dem. Når de frigjøres har de fortsatt slave-mentaliteten som Gud gradvis leder dem ut av gjennom tiden i ørkenen. Israels reise fra slaveri til ny identitet i Gud. Selv i møte med spektakulære under, svikter menneskene Gud. Likevel er Gud trofast i sin kjærlighet til sitt folk.

Legg merke til hva 2. Mosebok viser deg om hvem Gud er: Trofast, kjærlig, mektig, omtenkssom, nådig, tålmodig m.m. Gud strekker seg laaangt for å nå dem han elsker. Han hjelper Moses gjennom usikkerheten hans til å bli en stor leder. Han gleder seg over mennesker som er ærlige også med sine svakheter og villige til å lene seg på ham.

Gud vil ha en nær relasjon med sitt folk!

“DERE SKAL VÆRE HELLIGE FOR MEG, FOR JEG, HERREN, ER HELLIG ”

3.MOSEBOK

Rettferdiggjort -for å komme til Gud. (Kap 1-16)

Helliggjort - gjennom vandringen med Gud (Kap 16-27)

Etter 400 år som slaver, trengte Israelittene hjelp til å lære hvordan de kunne ta vare på seg selv, hverandre, relasjonen til Gud og et nytt land.

1.Mos	Universal	Kaldea/Kanaan	Århundrer
2.Mos	Nasjonal	Egypt	400 år
3.Mos	Levittene	Sinai	1 mnd
4.Mos	Nasjonal	Sinai	40 år
5.Mos	Universal	Negev,Edom,Moab	Århundrer (Fremtid)

2.MOSEBOK		3. MOSEBOK	
Guds telt midt i leiren		Hva skal skje i Guds telt	
Om Guds tilnærming til mennesker		Om menneskers tilnærming til Gud	
Guds frigjøring av sitt folk		Om menneskers overgivelse til Gud	
Om Guds nåde som setter fri		Offer som setter fri	

Brennoffer -alt brennes som et symbol på total overgivelse til Gud.

Grødeoffer - Som takk til Gud. Noe kunne spises.

Fredsoffer - fettet ble brent.

Gud, prestene og folket tar del i det samme måltidet gjennom disse tre offergavene som ble gitt etter hverandre i den samme ilden. Felleskap som viser de to store budene.

Skyldoffer - når man har syndet med vilje.

Syndoffer - Når man har syndet uten å mene det.

FESTER

SABBAT

Hviledag med hellig samling

PÅSKE/PASSOVER

Til minne om Guds frigjøring etter 400års slaveri. At dødsengelen gikk forbi der de hadde malt blod på dørkarmen.

USYREDE BRØDS HØYTID - (Dagen etter påskefeiringen)

Påskemåltidet med brød uten surdeig (surdeig symboliserer synd) da de ikke hadde tid til heving på vei ut av Egypt.

FØRSTEGRØDEFESTEN - (Den følgende sabbat)

(1.Kor 15:4+20) Oppstandelsen.

PINSE - (Den 50. dag etter førstegrøde festen)

Guds ord ble gitt på Sinai + DHÅ kom for å skrive Ordet i våre hjerter (Joh 14:26)

BASUNENS HØYTID - (ca. sept)

Begynnelsen på siste innhøsting, forberede den kommende Kongen og det store bryllupet.

DEN STORE FORSONINGSDAGEN

Bønn og fastedag. Profetisk for dommens dag.

LØVHYTTEFESTEN

7 dager for å huske da Gud bodde blant dem i ørkenen og ser frem til Han skal gjøre det igjen.

Simchat Torah: Egen fest til slutt: Bryllupsfest.

FRIGIVELSEÅRET - Hvert 50.år

Hver til sin eiendom og hver til sin slekt

4. MOSEBOK

«Herren er sen til vrede og rik på miskunn. Han tilgir skyld og lovbrudd, men lar ikke den skyldige slippe straff. Han straffer barna i tredje og fjerde ledd for fedrenes synd.» 14:18

Frykt hindrer Israelsfolket fra å innta landet Gud vil gi dem. Boken begynner ved Sinai-fjellet der folket venter på Guds instruksjoner for å innta det lovede landet. Folket går fra ivrig til tvilende, misnøye, klage, opprør.

HVOR	HVA	HVOR LENGE?
2.Mos 1-18 Egypt-Sinai.	Historie	50 dager
2.Mos 19-40 Sinai.	Lover	?
3.Mos 1-27 Sinai.	Lover	30 dager
4.Mos 1:1-10:10 Sinai	Lover	19 dager
4.Mos 10:11-12-16 Sinai-Kadesh	Historie	11 dager
4.Mos 13:1-20:21 Kadesh	Lover	?
4.Mos 20:22-21:35 Kadesh -Moab	Historie	38 dager
4.Mos Moab	Lover	3 mnd + 10 dager
5.Mos 1-34 Moab	Lover	5 mnd

Da de campet fortalte Gud dem hva de skulle gjøre, men når de vandret hører vi historiene om hva de gjorde. De lærte av begge deler.

GUDSFRYKT

Nå som tabernaklet var laget bodde Gud med folket. Den største faren nå som Gud bodde hos dem, var at de kunne ta han for gitt og miste respekten for han og glemme hans hellighet. Lovene i 4. Mosebok er ikke moralske eller sosiale lover, men lover gitt for å forebygge at folket mister ærefrykten for Gud. Lovene kan klassifiseres i tre: Plasseringen for hver stamme når de vandret og når de sov i forhold til tabernakelet, Renhet, Offer og presteskap

GUD ER Forsørger, beskytter, ivaretager, rettferdig, trofast

Moses

Profet, prest og konge -utålmodig med folket.

Aron

Profet og høyesteprest - sjalu på Moses og begjærte ære.

Miriam

Profetinne - sjalu på Moses og begjærte ære.

Folket

Klaget- “vi kan ikke innta landet” Oasen i Kadesj: 1 generasjon døde,

Klaget - Kjedelig mat i Skorpionens dal 3000 døde

Klaget - Seksuelle forhold med Moabittiske damer og tilbedelse av Moabs guder - 24 000 døde.

Balaam

Betalt for å forbanne Israel, men velsignet dem i stedet og profeterte:

Jeg ser ham, men ikke nå, jeg skuer ham, men ikke nær.

En stjerne stiger opp fra Jakob, en kongstav løfter seg fra Israel. 24:17

For hver dag spionene observerte Canaan, måtte folket gå ett år ekstra i ørkenen som konsekvens for sin troløshet. 3. Mosebok fokuserer på å forme folket gjennom lover og prinsipper. I 4. Mosebok ser vi hvordan folket får hjertene forvandlet gjennom erfaringer og instruksjoner om livet og feiringer sammen som et folkeslag.

Boken ender med en ny generasjon israelitter på vei til å innta det lovede land. Når du leser denne boken, tenk over hvordan dine holdninger er i møte med livet, hverdagen og det Gud kaller deg til. Legg merke til hvor langt Gud strekker seg for å gjenopprette relasjonen med dem han elsker.

*Herren velsigne deg og bevare deg!
Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig!
Herren løfte sitt ansikt mot deg og gi deg fred! 6:24-26*

5. Mosebok

Loven repeteres før den nye generasjonen inntar det lovede landet.

"Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt.

Disse ordene som jeg pålegger deg i dag, skal du bevare i ditt hjerte." 6:5-6

Boken minner oss på at tro ikke er automatisk, men blir personlig og aktiv når den springer ut fra en levende relasjon til Gud. Boken kan oppsummeres med: Gi deg helhjertet til Gud!

PAKTEN

Mellom hvem 1:1-5

Historisk prolog 1:6-4:49

Grunnleggende prinsipper 5-11

5. De ti bud (respekt)

6. Hensikten med loven (kjærlighet)

7. Avskaff avgudsdyrkelse

8. Husk på Herren med takk

9. Husk din synd, så du ikke blir selvrettferdig

10. Å elske = å følge Guds lov

12-26 Utdypning av loven

Religiøse/seremonier, myndighet/styresett, spesiell kriminalitet, personlige rettigheter/ansvar, seksuelle relasjoner, helse, velferd og krigføring.

5 verdier i loven

1. Livet er hellig
2. Den materielle verden er god og essensiell for livet
3. Ord har makt, så vi er ansvarlige
4. Alt trenger gjenopprettelse og alt er mulig å gjenopprette.
5. Guds lov er en velsignelse. Det motsatte er en forbannelse

Moses' 3 Taler

1. Fortid. 1:1-4:43
2. Nåtid 4:44-11:32
3. Fremtid. 27-33
(Kap 34: Moses dør)

Konsekvensen av synd/brudd på loven, er frykt, skam, opplevelse av avvising og tap av identitet. Synd skiller oss fra den nære relasjonen med Gud som gir liv, mening og verdi. Da blir livet vårt en brutal kamp om å finne verdi og mening et annet sted... All synd ødelegger synderen, men noe synd kan ødelegge nasjoner og samfunn som helhet og trenger derfor å bli begrenset gjennom et rettssystem.

Loven ble gitt. Så beskriver resten av Gamle Testamentet konsekvensene om folk følger eller ikke følger loven. For det meste historisk tortur. Gud viser oss hva Han har sett og lidd og hvor mye mennesker og skaperverket har lidd som følge av menneskets misbruk av sin autoritet.

4 områder av autoritet

Individuell-Familie-Religion-Styresett

Vi er fri til å velge det styresettet vi ønsker, men Gud ønsker at vi skal ha en desentralisert system for å holde mest mulig autoritet på grasrotnivå. Det vil gjøre folk i hver enhet mer ansvarlige for deres eget styresett, lover, konsekvenser og tolkning av Moseloven. Det gjør enhet til et valg og vil sikre mangfold m.t.p. hvordan loven blir tolket og utført. Som slaveri, vil det å flytte politisk makt vekk fra folket, produsere avhengighet i stedet for selvstendighet. Det gir makt til få som lett blir korrupte i sitt forsøk på å kontrollere de mange som ikke er så lett å forandre. Vi blir advart mot å gi vekk autoritet som hører til individet fordi det gjør at vi føler oss maktesløse, det dreper initiativ og kreativitet og gjør det lettere å tenke på oss selv som offer.

JOSVA

“Så tok Josva hele landet,
slik Herren hadde sagt til Moses.
Og Josva lot israelittene få det til eiendom,
hver stamme sin del.
Og så fikk landet hvile fra krigen” 11:23

Har du noen drømmer? Israelittene hadde drømt om det lovede landet i 40 år! Ja, helt siden Gud kalte Abraham fra Ur i Kaldea over 400 år tidligere! Første del av boken minner oss på at drømmer ikke nåes med ferdigheter først og fremst, men med tro og lydighet. Del to viser oss Guds konkrete plan for hver stamme. Han har en plan for deg også!

Gud innsetter Josva som leder. 1

Josva betyr “Gud frelser”. “Vær modig og sterk og følg loven. Jeg er med deg”.

Forberedelser. 2-5

Sender to spioner som beregner prisen for å innta. Reiser 12 steiner ved elvebredden av Jordan som en påminner til fremtidige generasjoner. Alle menn omskjæres. Josva møter kapteinen over Herrens hærske som minner han på at han er hverken alene eller den egentlige kommandøren over Israel.

Inntar det lovede land 6-12

Josva og folket deler Kanaan i to for å fokusere på å innta sør før nord. De to første byene som ble inntatt var de viktigste:

Jeriko: Eldste byen i verden. Josva forbannet enhver som ville prøve å bygge den opp. Folket adlød Guds strategi, murene falt og ingen stor kamp var nødvendig. Denne byen skulle ikke bli plyndret, men være en førstefrukt til Herren. Men Akan plyndret likevel. Den første kampen de tapte var på grunn av overmodighet og Akan`s ulydighet. Da synden var sonet, kjempet Israelittene mot Ai igjen og vant.

Fornyelse av Pakten: Israelittene delte seg i to: En gruppe ropte velsignelsene fra Gerisim-fjellet og den andre ropte forbannelsene fra Ebal-fjellet.

De ble lurt av Gibeonittene og tvunget til å beskytte de 4 byene deres.

Nord slo sammen sine hærer, men Gud gav Israelittene seier.

Deler landet. 13-22

Landet ble delt mellom stammene ved lodd slik at Gud kunne påvirke utfallet. Seks utvalgte byer for tilflukt. Tre på hver side av Jordan. Alter bygges, men krise avverges.

Siste tale. 23-24

Josva utnevnte ikke en ny leder. Folket skulle nå lede seg selv gjennom de mange lederne de valgte. Josva`s tale gav all ære til Gud og minte folk på at lydighet fører til velsignelse og ulydighet fører til forbannelse. Det siste kapittelet taler Josva på Guds vegne: “Husk alt jeg har gjort for dere. Frykt meg, tjen meg og kast vekk alle andre Guder.”

Begravelse av Josva, Josefs ben og Elasar.

VERDT Å LEGGE MERKE TIL

- Å innta det Gud har for oss, handler ikke om ferdigheter, styrke eller ressurser, men om tillit og lydighet til Gud.
- Vi hører fra menn og kvinner, en prest, en prostituert, spioner og konger, utenlandske ambassadører og anklagere. Mest fra Caleb og den prostituerte Rahab.
- Hver av de 18 gangene Gud taler, er det personlig og konkret til Josva. “Vær modig og sterk”, “Reis deg opp”, “Vær ikke redd,”

DOMMERNES BOK

Forfatter: Mest sannsynlig Samuel som skrev denne boken ca 380 år etter at det skjedde. Den dekker en periode på ca 350 år.

- "Det var ingen konge i de dager" tyder på at det ble skrevet etter at de fikk en konge.
- "Jesse var faren til David" ikke "Kong David" peker på at den ble skrevet før David var konge.
- Talene til profeten Samuel er språklig identiske med Dommerne og Rut. Det er derfor svært sannsynlig han skrev disse bøkene da Saul var konge.

KORT FORTALT

"Herrens engel kom fra Gilgal opp til Bokim og sa: Jeg førte dere opp fra Egypt og inn i det landet som jeg med ed hadde lovet fedrene deres. Jeg sa: «Jeg skal aldri bryte min pakt med dere, og dere skal ikke slutte pakt med innbyggerne i dette landet. Altrene deres skal dere rive ned.» Men dere adlød meg ikke. Hva er det dere har gjort?" Dommerne 2:1-2 Gud blottlegger hjertet sitt for dem.

Gud hadde ført de inn i det lovede landet og de hadde okkupert fjellene, men tillot mange å bli boende i dalene. Dette førte til et delt land og hindret enhet. De blandet seg også ved ekteskap.

Folket beveget seg i sirkler: De brøt Loven Gud hadde gitt de - De ble okkupert av fiender - De tryglet Gud om hjelp - Han sendte de en Dommer som frigjorde de og de ble på nytt velsignet - Så brøt de Loven igjen etc. (x6) Totalt 14 ledere nevnes.

Gud fortsetter å øke sin innsats for å få Israel til høre. Han minner dem på lovene sine, advarer dem, kaller ledere når de roper ut til Han, Han sender profeter og gjør mirakler. Likevel lytter Guds folk mindre og mindre.

Legg merke til dommeren Jefta - Han har mer taletid enn både Samson og Gideon som er mer kjente bibelske personer.

Prestene førte også folket vill (kap 17-21). I Dan`s stamme begynte de å be til andre guder (Dan er ikke nevnt i Åpenbaringsboken) og i sør var det umoral.

Guds enorme kjærlighet til sitt folk

Boken forteller om Guds enorme kjærlighet og overgivelse til sitt folk. Den forteller hva som skjer når folket vandrer vekk fra Guds gode retningslinjer for livet og i hvilken grad Gud viser sin nåde på nytt og på nytt når de omvender seg. Er du lydig mot Guds gode retningslinjer for livet?

Boken om Rut

Forfatter: Ukjent **Tidsperiode:** I tiden til dommerne (1375-1050 f.kr) **Lesetid:** 14 min.

Om du noen gang har kjent deg utenfor, vil du lett identifisere deg med Rut, heltinnen i denne boken. I kulturen hennes hadde hun tre ulemper:

- Det var en ære å ha barn, hun hadde ingen
- Kvinner var avhengige av mennene sine, hun var enke
- Samfunnet var nært knyttet sammen, Rut var en utlending.

Men denne historien viser hvordan Gud hjelper Rut ved å inkludere henne, redde henne fra fattigdom og inn i en posisjon av innflytelse som skulle forme fremtidens generasjoner.

"Dit du går, vil jeg gå, og hvor du bor, vil jeg bo. Ditt folk er mitt folk, og din Gud er min Gud."

Rut 1:16

**En overraskende
kjærlighetshistorie!**

Skrevet til Israelsfolket for å fortelle om Guds omsorg for alle,-også enker og utlendinger.

**Om lojalitet og Guds
favør.**

En som ble regnet som lavest på rangstigen, ble stammor til både kong David og Jesus.

Løsningsmann:

Den nærmeste slektningen av avdøde, kan handle på vegne av den gjenlevende slektning som var i nød, hjelpe og sørge for rettferdighet for disse.

Ligge ved føttene:

Å ligge på tvers nede ved føttene var skikk for en tjener. Det var også en måte å fri på.

"Boas tok Rut hjem til seg, og hun ble hans kone. Da han kom sammen med henne, lot Herren henne bli med barn, og hun fødte en sønn. Da sa kvinnene til Noomi: «Velsignet er Herren som lot deg få en løsningsmann i dag! Hans navn skal bli stort i Israel. Han skal gi deg nytt livsmot og sørge for deg i din alderdom. For din svigerdatter, som er så glad i deg, har født ham. Hun er mer for deg enn sju sønner.» Så tok Noomi gutten og la ham på fanget sitt, og hun ble hans fostermor. (...) De kalte ham Obed. Han fikk sønnen Isai, som ble far til David." Rut 4:13-17

Eksepsjonelt:

Bøker skrevet i antikken gir sjelden rom for kvinners stemmer. At denne romantiske historien ble skrevet i seg selv og i tillegg inkluderer flere ord av kvinner enn av menn er virkelig fantastisk!

1. og 2. Samuelsbok

1. SAMUEL -Den siste dommeren

Hanna - Hengiven

Eli - Eldgammel prest

Israel - Innbilsk hær

Saul - Salvete konge

SAUL - Den første kongen (ulydig)

Jonathan - Davids venn

Samuel - Advarende profet

David - Åpenbar rival

IN

Enkel gjeter

Evnerik musiker

Enestående kriger

UT

Sauls sjalusi

Forfulgt fredløs

Soldater i skjul

Filisterne - fiende

2. DAVID -Den beste kongen (Fred og fremgang)

Triumferende stigning i gradene

OPP

Enslig stamme

Bosatt nasjon

Flott kongerike

Tragisk nedgang

NED

Vanæret konge (- 5/10 bud)

Oppløst familie

Misfornøyd folk (Amnon + Absalom. Nord følger seg oversett pga Jerusalem i sør)

EPILOG

A1. Arv fra fortiden

B1. Davids mann

C1. Davids salme

C2. Davids siste ord

B2. Davids menn får ære

A2. Guds dom over Israel

LEDERSKAP

2000-1500 B.C. Patriarker

1500-1000 B.C. Profeter

1000-500 B.C. Prinser (Konger)

500-0 B.C. Prester

HVORDAN LESE SAMUELSBØKENE?

Biografisk (Eli, Hanna, Samuel, Abigail, Absalom etc.)

Teologisk (Gud er rettferdig og nådig)

Historisk

På Hebraisk var det en Samuelsbok (og en Kongebok), men da det ble oversatt til Gresk og fikk vokaler i tillegg, ble boka for lang for en rull. Derfor har vi 1. og 2. Samuelsbok.

Bøkene viser Guds trofasthet mot sitt folk.

Hva gjør vi når vi har feilet? Gjør vi som Saul og herder hjertet, eller som David og omvender oss?

Jesus var etterkommer av David både lovlig gjennom Josef og biologisk gjennom Maria.

Mennesket dømmer etter det ytre, men Gud ser til hjertet.

En leders påvirkning.

1.&2. KONGEBOK

1.Kongebok forteller først om Salomos gyldne dager der han regjerte med visdom. Resten av boken får vi lese om hva som skjedde da Salomo gav etter for lysten på makt, kvinner og rikdom.

Israels konger hadde absolutt makt og derfor ble samfunnet preget av deres karakter.	Før Kongene ble folket dømt etter deres handlinger. Under kongene ble nasjonen dømt etter kongens karakter.	Gode konger fikk mere plass enn de dårlige kongene i disse bøkene.
Gode konger regjerte gjennomsnittlig 33 år, dårlige konger i 11 år.	Skrevet for å fortelle jødene i fangenskap at eksil var deres feil, men at Gud fortsatt er trofast og aldri vil bryte sin del av pakten.	Israel: 10 stammer i nord. Ble etterhvert spredt for aldri å returnere. Juda: To stammer, Juda og Benjamin. Folket ble kalt "jøder" (Jews etter Judah)
1 dynasti i Juda. 9 dynasti i Israel (bl.a. pga 6 kupp)	Advarslene fra Gud var verbale, visuelle og økte i alvorlighetsgrad.	Hiskia beordret graving av vann-tunneller inn til Jerusalem.
Salomo startet som en god og vis konge, men han hadde mer visdom for andre enn for seg selv. Han bygde tempelet (7år), men fikk koner fra andre land som tok med andre guder til Israel. Han tvang folk til å jobbe og krevde høy skatt for å bygge tempelet i sør, noe som førte til misnøye i nord.	Mest sannsynlig skrevet av Jeremia da mye av ordlyden er eksakt som i Jeremias bok. Gud ba han skrive om Israel. Jeremia er ikke nevnt i Kongebøkene, men var en viktig profet. Men siden han døde i Egypt må noen andre ha fullført tekstene i Babylon.	Atalja -Jesabels datter, giftet seg med kongen av Juda og drepte alle (-1 som hadde gjemt seg) av Davids etterkommere så hun kunne bli dronning.
De bygde tempelet selv om "lyden av hammer og meisel aldri ble hørt" - Det har blitt oppdaget en gigantisk hule utenfor Jerusalem med stein som kan kuttes med foldekniv. I friluft oksiderer steinen og blir hard. Dette er steinene i tempelet!	Kriger-Profeten Elia konfronterte 400 Baal profeter. Pastor-Profeten Elisja arvet en dobbel salvelse etter Elia.	Josia ble konge da han var 8 år. De fant loven, kongen omvendte seg, men folket fulgte ikke etter.
Kongeloven (5.Mos 17:14-20) Gud skal velge kongen bland landsmenn. Ikke skaff mange hester til krigføring fra Egypt. Ikke ta mange koner så kongens hjerte blir vendt fra Gud. Ha en kopi av loven som han leser så lenge han lever.	Boken tydeliggjøre hvor gode Guds retningslinjer er og hvor fårlig det går når vi ikke tar hans bud og løfter på alvor. Lederne som formet historien, var ikke bare kongene, men også profetene og deres disipler. "Og om folket vil høre på dem eller ikke"	Legg merke til hvilke ting kongene gjorde som behaget Gud og hvilke ting som ikke gjorde det. Legg merke til hva profetene sa og hvordan det kunne blitt kommunisert og tilegnet oss i dag.

KONGENE

Ett rike i 3 x 40 år.: 1050-1010 Saul, 1010-970 David, 970-930 Salomo (Profet: Samuel&Natan)

1.Kongebok 11:11 og 2.Kongebok 17:20. 5.Mosebok 17:14-20 En konge skal...

2.	Juda	Israel	Profet
Sjemaja	Rehabeam 931-913	931-919 Jeroboam	Abijah
	Abia 913-911	910-909 Nadab	
Hanani	Asa 911-870	909-886 Basja	Jehu
		886-885 Ela	
	Josjafat 870-848	885 Simri	Mika
	Joram 848-841	885-874 Omri	Elia
	Akasja 841	874-853 Akab (& Jesabel)	(80 år krig)
Joel	Atalja 841-835	853-852 Ahasja	
	Joasj 835-796	852-841 Joram	Elisja (80 år fred)
Jesaja	Amasja 796-767	841-814 Jehu (god-ond)	
Mika	Asarja 767-740	814-798 Jokas	
		798-782 Joasj	
	Jotam 748-732	782-753 Jeroboam 2.	Amos
	Ahas 732-716	753-752 Sakarja	Hosea
	Hiskia 716-687	752 Sjallum	
Habakkuk	Manasse 687-642	752-742 Menahem	Jona
Sefanja	Amon 642-640	742-740 Pekahja	
Jeremia	Josjia 640-608	752-732 Pekah	
	Joakas 608	732-722 Hoshea	
Esekiel	Jojakim 608-597	722 Israel i Syrisk fangenskap	
	Jojakin 597		
	Sidkia 597-586		Nahum, Daniel, Obadja
	Juda i Babylonsk fangenskap 586		

2.Kongebok ble skrevet for å bevare historien og for at folket i eksil skulle huske konsekvensene av sin troløshet og lære av sine feil.

“Det skal skje når dine dager er til ende og du går til dine fedre, at jeg reiser opp din etterkommer, en av sønnene dine, til å etterfølge deg. Jeg vil grunnfeste kongedømmet hans.” 1.Krøn. 17:11

“Og du, så sant du vandrer for mitt ansikt slik din far David gjorde, og så sant du gjør alt det jeg har befalt deg, og holder mine forskrifter og lover, da skal jeg la din kongetrone stå fast, etter den pakten jeg sluttet med din far David da jeg sa: «Det skal aldri mangle en mann av din ætt til å herske over Israel.» 2. Krøn. 7-17-18

1.og 2. Samuels bok og Kongebøkene er skrevet for å forklare et folk i eksil hvorfor de var der. Krønikerbøkene er skrevet for å oppmuntre dem som returnerte fra eksil.

Innhold	De nevnte kongene
<u>Første Krønikerbok</u> 1-9 Adam -Saul. Israels første konge. 10.-29 David og arken. Israels beste konge. <u>Andre Krønikerbok</u> 1-9 Salomo og tempelet. Israels siste konge. 10-36 Jeroboam-Sidkia. Judas beste konge. Judas siste konge. Tronen og tempelet. Snakker bare om konger i sør-riket Har et åndelig fokus mer enn moralsk. Fokuserer på det positive.	5 av de 8 kongene som nevnes er gode. 12 nevnes ikke. Asa fjernet avgudene. Jehosafat sendte Levittene for å undervise loven til alle byene. Jehoram (en dårlig konge, Gift med datteren til Ahab og Jesabel, Athalia. Hun drepte mesteparten av de kongelige prinsene for å bli dronning. Men presten Jojada gjemte den yngste prinsen: Joash (god+dårlig) som restaurerte tempelet, men drepte den gudfryktige Sakarja, sønn til Jojada. Hiskia reparerte tempelet og reformerte tenkningen til folket. Josia ble konge da han var 8. Han fant loven ved en vårrengjøring av tempelet. Han startet opp med de rette gudstjenestene og festene i tempelet og prøvde å forandre nasjonen.

Boken er en påminner om

HVEM de var - Et Rotfestet folk

HVA de var - Et Royalt folk

HVORFOR de var - Et Religiøst folk

Krønikerne v.s. Kongebøkene

Krønikerne dekker mye av den samme tidsperioden som Kongebøkene, men med et preste-perspektiv i stedet for et profetisk. Krønikerne begynner tidligere og slutter senere.

Diverse

- ☐ "Jøde" betyr "Pris Gud"!
- ☐ 10% av dem som returnerte da var prester!
- ☐ Jabs bønn 1.Krøn 4:10
- ☐ Salomos bønn + Guds advarsel 2.Krøn 7:11-22
- ☐ Det gikk ikke så bra for Salomo. Husk at det ikke er hvordan man begynner, men hvordan man avslutter som er viktig.
- ☐ Hva kan vi lære av historien?

Ender med returen

Boka ender med at Kyros, den Persiske kongen, sender jødene tilbake til landet for å bygge tempelet.

Esra og Nehemja

ESRA (betyr "Hjelp")	NEHEMJA (betyr "Trøst")
Retur 1 Kyros: Kunngjøring om å bygge tempelet. (1) Serubabel & Co "drar opp" (2)	Retur 3 Trist informasjon (1) Hemmelig inspeksjon (2)
Gjenoppbygging Josva: Grunnlaget for alteret og tempelet (3) Artaxerxes mottar et brev (4) Darius får og sender brev (5-6)	Gjenoppbygging Reising av forsvar (3) Vanskeligheter (4-6) -Indre og ytre Etterkommere (7)
Retur 2 Esra & Co "drar opp" (7) Artaxerxes: Et brev er sendt (7) Levittene "går opp" (8)	Fornyelse Skriften kommunisert (8) Synder bekjent (9) Ny forpliktelse (10)
Reform Privat forbønn (9) Offentlig bekjennelse (10)	Reform Kvantitet (11) Åndelig kvalitet (12)
Esra`s overgivelse til skriften ledet til et mykt hjerte som gråt over folkets synd. Han la grunnlaget med skriftstudier i 1 time før de avsluttet med lovsang som respons.	Nehemja var en bønnens mann. Vis, praktisk, strategisk, emosjonell og sosial.
En tid for å gråte	En tid for glede

Eksilen fra Juda da Babylon beseiret dem i 586 f.kr. skjedde i **3 runder**:

1. 606f.kr. De kongelige og deres følge
2. 598 f.kr. Håndverkere og kjøpmenn (Inkl. Esekiel)
3. 587 f.kr. Resten av folket.

Komforten i Babylon var i stor kontrast til slaveriet i Egypt og det harde livet for dem som returnerte til Israel.

3 x Retur

1. 537 f.kr. 50 000 dro til Israel under Serubabel`s lederskap.
2. 458 f.kr. 18 000 returnerte under Esra`s ledelse.
3. 444 f.kr. Nehemja returnerte med noen få håndverkere.

Esra og Nehemja dekker alle 3 returene. Strukturen på bøkene gjør at det virker som Esra skrev begge + muligens Krønikerne.

Mange tror at det var Esra som skrev både Esra, Nehemja og Krønikerne. I den originale hebraiske bibelen, var Esra og Nehemja samlet som en bok.

"Gud være med alle dere som tilhører hans folk! Dere kan dra opp til Jerusalem i Judea og bygge templet for Herren, Israels Gud. Det er han som er Gud i Jerusalem."

Esra 1:3

"Men nå sa jeg til dem: «Dere ser hvor dårlig det står til hos oss. Jerusalem ligger i ruiner, og portene er brent. Kom, la oss bygge opp igjen Jerusalems mur, så vi ikke lenger skal være til spott og spe."

Nehemja 2:17

“...hvem vet om det ikke er for en tid som denne at du har fått dronningrang?» 4:14

Skrevet da jødene var i eksil i Babylon. Babylon ble beseiret av medere og persere. Mederen Darius ble den første kongen, før perseren Xerxes (=Ahasverus). Kongeriket strakk seg fra India til Egypt!

1 av 2 Bibelbøker som har fått navn etter en kvinne. 1 av 2 bøker som ikke nevner Gud direkte.

Innhold	Kjelt a vite
Kongens bankett (1) Dronningen blir avsatt Ester blir dronning (2) Mordekai redder kongen Haman planlegger plot mot jødene (3) Mordekai ber Ester om hjelp (4) Ester spør kongen (5) Haman planlegger å drepe Mordekai Kongen ærer Mordekai (6) Kongen henretter Haman (7) Skriv for å hjelpe jødene (8) Seier til jødene (9) Purim festivalen	• Lodd bestemte at det var den 13. dagen i måneden jødene skulle drepes. Dette er en av grunnene til at 13 har blitt sett på med overtro. Men det ble snudd til en festdag. Purim. • Haman var en etterkommer av Agag som ble drept av Samuel. Derfor var det hat mellom Agagittene og jødene. • Gud bruker enkeltmennesker. Gud bevarer sitt folk. • Gud nevnes 5 ganger i boken ved akrostikon. 1:20 HVHJ når en hedning snakker, 5:4 JHVH når en jøde taler, 5:13 HVHJ når en hedning taler, 7:7 JHVH når en jøde taler, og EHYH = Jeg Er. Det var farlig å nevne jødernes Gud, så derfor var det vanlig for dem å gjemme det på denne måten. (Salme 119, Ordspr. 31, Klagesangene +) • Mest sannsynlig ble boken skrevet av Mordekai (9:20) siden han hadde tilgang til kongelige dokumenter (2:23, 9:20, 10:2) og forfatteren var mest sannsynlig tilstede siden det var så detaljert (1:6-7, 2:5, 2:19-23, 4:2+6, 9:4, 10:2-3). • Er vi villige til å bli brukt? Våger vi å være annerledes? Våger vi å ta viktige posisjoner? Er vi villige til å dø fremfor å gå på kompromiss med det som er rett?

Job's bok

Regnes som et av verdens største litterære mesterverk!

Fra Abrahams tid, men vanskelig å tidfeste nøyaktig. Flere litterære sjangre. Mest sannsynlig overlevert muntlig lenge før den ble skrevet ned. Bruker YHWH-navnet til Gud.

Innhold og struktur

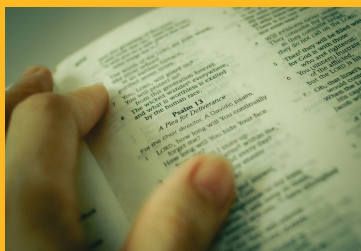
To scener : 1. Job, familie og venner 2. Gud og Satan

Prolog Kap1-2	Job og familien Gud vs. Satan	Livsvisdom fra Jobs bok
Dialog	1. Job og vennene a. Elifas, Bildad, Sofar (3-31) i. Runde 1 (3-14) ii. Runde 2 (15-21) iii. Runde 3 (22-31) b. Elihu (32-37) Monolog 2. Job og Gud (38:1-42:6) i. Runde 1 (38-39) ii. Runde 2 (40-42:6)	Til og med våre nærmeste kan svikte eller komme med lite hjelpsomme usannheter i beste mening. Vennene til Job mente: Han ble straffet fordi han hadde syndet. Mennesket er ondt av natur. Gud straffer for å gjøre Job til et bedre menneske. Gud er utenfor vår verden, og bryr seg ikke om Job. Gud er allmektig - vi kan ikke prate med han. Mener Job synder ubevisst. Gud vet om det og straffer. Gud korrigerer dette i kap. 42. Gud kan gi oss nye perspektiv også på vonde situasjoner (Kap 39-42). Og han er alltid nær. Gud er en uendelig mektig Gud som har omsorg for alt og alle han har skapt. (Kap. 40-42)
Epilog	Gud velsigner Job (42:7-17)	

- Livet kan være vondt og urettferdig, men det er ikke Gud som står bak det onde.
- Gud ville vise at Job elsket han for den han var, ikke for alt Gud hadde gitt han. Elsker vi Gud for den han er, eller mest for det han gjør og gir?
- Job og vennene spør "hvorfor", men Gud svarer med å vise hvem han er. Ofte spør vi "hvorfor", men hjertet vårt har allerede tolket et svar som ofte sier noe om hvem Gud er. Derfor trenger vi å se han.

SALMENE

Poesi for enhver livssituasjon
Sanger fra 1000 år av Israels historie.

1300 f.kr (Moses)- 1000 f.kr (David) - 500f.kr (eksil)

Klagesalmer (42stk) ingen av David. Mye smerte, men følelsene er løftet frem til Gud og legedom kommer. Fiende-salmer om sinne mot fienden + legge dommen i Guds hender	Takkesalmer Omvendelsessalmer (f.eks 6, 32, 38, 51, 130 og 143) Profetiske Messias-salmer	Kongelige -om Davids liv (2, 18, 20, 21, 45, 68, 89, 101, 132, 144) Gud er (8, 9, 29, 103, 104, 139, 148, 150) Gud gjør: (33, 36, 105, 111, 113, 117, 136, 146, 147)
---	---	--

Gruppering av salmene

22-24 Frelser, Hyrde og Herre

42-29 av Korahs sønner

73.83 av Asafs sønner

96-99 Gud er konge

113-118 Salmer til Påske (Passover)

120-134 Pilegrimssanger på vei til Jerusalem

146-150 Halleluja-salmer

David

David skrev flesteparten av de personlige salmene (75 stk).

Salomo skrev nr.72 og 127 og Esra skrev mest sannsynlig nr. 49 og 50.

Salmer fra Davids liv:

3 Flyktet fra Absalom

30 Synd foran tempelet

51 Synd med Batseba

56 Frykt ved Gat

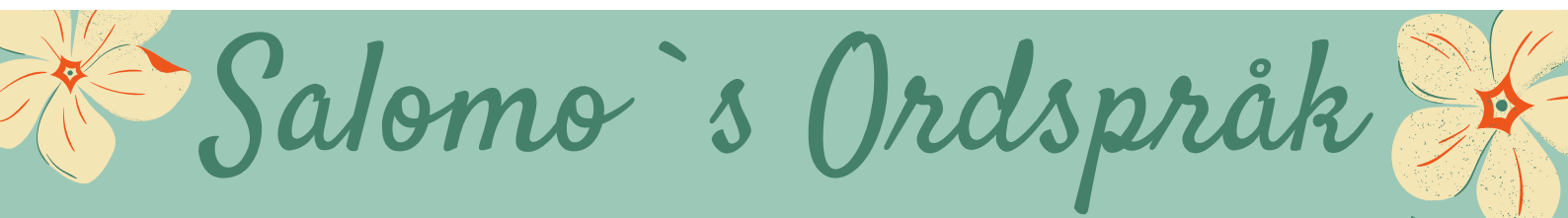
57 En Gedi med Saul

59 Da Sauls sendte leiemordere

60 Edom

63 Flukten østover

142 I hulen i Adullum

Salomo`s Ordspråk

Skrevet og samlet av Salomo. Noen arabiske, noen fra Egypt. Hiskia fullførte samlingen ca 550 f.kr.

Ordspråk er ordspråk, ikke løfter. Det er sant på generelt grunnlag. Om alle livets aspekter. Hvordan gjøre det beste ut av det. Om den vise mann, den dumme, ord er mektige, ord har begrensning, sunn tale: ærlig, få ord, rolig, passende. Familie: gode ekteskap, gode foreldre, brødre. Venner: Naboer, venner, lojal, ærlig, råd, respekt.

INNHold

Hvorfor ordspråkene ble samlet (1:1-7)

Råd til de unge. Visdom for et godt liv (1:8-9:18) Adlyd foreldrene dine, søk visdom, bevar hjertet, være trofast mot ektefellen din. Ikke: vær for mye med dårlige folk, vær utro, ta opp lån, vær lat eller vær med dumme kvinner.

Salomo`s ordspråk (10:1-22:16) Gudfryktige liv og onde liv.

Visdomsord fra Egypt (22:17-23:14)

Råd til ungdommen (23:15-24:22) Bli vis og ikke drikk deg full m.m.

Arabiske visdomsord (24:23-34)

Salomo`s ordspråk (25:1-29:27) skrevet ned av Hiskia.

Relasjoner (25:1-26) med konger, naboer, fiender, deg selv, idioter, latsabber og sladrehanke.

Rettferdighet (27:1-29:27): Ydmykhet i seg selv, rettferdighet for andre, frykt for Herren.

Agur 30:1-33

Råd til ungdommen (31) Fra en mor om en god kvinne. Konge for en nasjon. Dronning i et hjem.

"Å frykte Herren er begynnelsen til kunnskap, de dumme forakter formaning og visdom."
1:7

FORKYNNEREN

Av Kong Salomo

som har kommet til slutten på sitt liv og er skuffet, desillusjonert og uten håp.

Inneholder:

Fatalisme,
Eksistensialisme,
Sjåvinisme, Hedonisme,
Kynisme og Pessimisme

“Frykt Gud, og hold hans bud!” 12:13

Boken nevner en mengde aktiviteter Salomo engasjerte seg i i et forsøk på å finne glede og mening i livet. Kun da han involverte Gud i tenkningen ble han mer positiv. Dette er spesielt synlig i kapittel 3, 11 og 12.

En tekst ute av kontekst blir fort en dårlig unnskyldning. Så les boken i sin helhet.

Dette er nok den rareste boken i Bibelen siden den sier så mange sjokkerende ting.

Salomo gir seg selv navnet “Forkynneren”.

Han gir like mye rom for fordeler som ulemper.

ALT ER MENINGSLØST UTEN GUD

HUSK GUD

FRYKT GUD

ADLYD GUD

Høysangen

“Hvor vakker og yndefull du er, min elskede, min lyst og glede.”

7:6

En mulig forklaring:

Salomo hadde et landsted ved Hermonfjellet. Av og til dro han dit for å slappe av, jakte eller gjete sauene. Han som opprinnelig ivaretok stedet døde og etterlot seg gården til sønnene og sine to døtre. Sønnene lot den eldste søsteren ta mesteparten av arbeidet i vingården, noe som gjorde huden hennes mørk. Dette var ikke attraktivt for menn i denne kulturen. En dag møter hun Salomo blant vinrankene uten å vite at han er konge. De forelsker seg og etterhvert frir han til henne. Han reiser fra henne for å jobbe i byen mens hun gjør seg klar for bryllupet. Da begynner hun å få mareritt om at hun mister han og ikke kan finne han. Så en dag kommer hester og vogner. Brødrene sier det er kong Salomo som kommer. Hun har aldri sett han så hun går for å se og oppdager da at det er kongen som er hennes forlovede! Siden alle vet at han allerede har 60 koner, blir hun usikker. De gifter seg og på den første banketten som blir holdt for å ære henne, spør hun Salomo om de kan reise hjem til nord. Han forklarer at som konge må han bo i Jerusalem. Hun spør han om alle de vakre damene: “Jeg er jo bare en lilje i dalen” (små blomster lik Tusenfryd i gresset). Kongen svarer at hun er en lilje blant torner og at han gleder seg over henne. For en lilje blant torner er, i motsetning til liljene i dalen, de vakreste blomstene i Israel.

Gud bekrefter kjærligheten mellom mann og kvinne. Seksualitet er Guds idè!

Kjærligheten mellom en mann og kvinne er som kjærligheten mellom Gud og mennesker.

Kjernen i kristenlivet er vår personlige kjærlighetsrelasjon med Gud. Dette bekrefter også Hosea.

Både i det gamle og nye testamentet er relasjonen til Gud sammenlignet med brud og brudgom/mann og kone. Gud beiler oss, vinner oss, mister oss, fortsetter å elske oss og vil vi skal komme hjem til han igjen. Som Jesus i møte med Peter, er ikke spørsmålet “Hvor ofte går du i kirken?”, men “Elsker du meg?”

PROFETIER

Profetene kommuniserte på vegne av Gud. Derfor viser de Guds hjerte og hvem han er.

1. Gud er MEKTIG. Profetene fokuserte på hva Gud har gjort, hva han gjør og hva han kommer til å gjøre. Han gjør mirakler i naturen og kan få ting til å skje i historien.
2. Guds integritet er KONSISTENT. Guds rettferdighet betyr at han må straffe synd, og hans nåde viser at han lengter etter å tilgi.
3. Gud er PERSONLIG. Han kan forandre sine planer avhengig av hvordan mennesker responderer til ham. Han er fleksibel fordi han elsker oss og relaterer til oss. Derfor er ikke fremtiden forutbestemt. Men fordi han er konsekvent og uforanderlig kan vi likevel stole på han.

Profetene var vanlige mennesker som fikk en ekstraordinær jobb fra Gud. De mottok budskap fra Gud gjennom ord som “veide tungt i dem” og bilder/visjoner på dagtid og drømmer på natten. Noen få ganger snakket Gud med en hørbar stemme og noen ganger ved å gi tanker til profeten. Over tid lærte han å skille Guds tanker fra sine egne.

Før-eksil-profetene advarte folket om eksil dersom de ikke omvendte seg. De hadde også advarsler til nasjonene rundt. Da folket omvendte seg, kom profetene med ord til trøst.

Bibelen forutsier 735 hendelser og 593 (81%) av disse har allerede skjedd!

PROFETIER	OM JESUS	OPPFYL'T
1.Mos 3:15	Født av en kvinne	Gal 4:4
1.Mos 12:2-3	Abrahams slekt	Matt 1:1
1.Mos 17:19	Isaks slekt	Matt 1:2
4.Mos 24:17	Jakobs slekt	Matt 1:3
1.Mos 49:10	Fra Juda stamme	Luk 3:33
Jes 9:7	Arving til Davids trone	Luk 1:32-33
Dan 9:25	Tiden for Jesu fødsel	Luk 2:1-2
Jes 7:14	Født av en jomfru	Luk 1:26-31
Mika 5:2	Født i Betlehem	Luk 2:4-7
Jer 31:5	Drap på uskyldige	Matt 2:26-18
Hos 11:1	Flukt til Egypt	Matt 2:14-16
Jes 40:3-5+Mal 3:1	Budbærer	Luk 7:24-27
Salme 2:7	Erklært Guds sønn	Matt 3:16-17
Jesaja 9:1-2	Tjeneste i Galilea	Matt 4:13-17
5.Mos 18:15	Den kommende profet	Apg 3:20-22
Jes 61:1-2	Kom for å helbrede	Luk 4:18-19
Jes 53:3	Avvist av sine egne	Joh 1:11
Salme 110:4	Prest etter Melkisedek	Hebr 5:5-9
Sak 9:9	Et triumferende inntog	Mark 11:7,9,11
Salme 41:9	Forrådt av en venn	Luk 22:47-48
Sak 11:12-13	Solgt for 30 sølvpenge	Matt 26:15 + 27:5-7

Salme 35:11	Anklaget av falske vitner	Mark 14:57-58
Jesaja 53:7	Stille i møte med anklager	Mark 15:4-5
Jes 50:6	Slått og spyttet på	Matt 26:67
Salme 35:19	Hatet uten grunn	Joh 15:24-25
Jes 53:5	Stedfortredende offer	Mark 15:4-5
Jesaja 53:12	Korsfestet med kriminelle	Mark 15:4-5
Sak 12:10	Gjennomboret	Joh 20:27
Salme 22:7-8	Spottet og foraktet	Luk 23:35
Salme 69:22	Gitt eddik	Matt 27:34
Salme 109:4	Ba for sine fiender	Luk 23:34
Salme 22:18	Soldater spilte om hans klær	Matt 27:35
Salme 34:20	Ingen knekte ben	Joh 19:32-33+36
Sak 12:10	Gjennomboret	Joh 19:34
Jes 53:9	Begravet med de rike	Matt 27:57-60
Salme 16:10, 49:15	Stod opp fra de døde	Mark 16:6-7
Salme 68:18	For opp til Guds høgre hånd	Mark 16:19

JESAJA

Se, min tjener, som jeg støtter, min utvalgte, i ham har jeg min glede.
Jeg har lagt min Ånd på ham, han skal føre retten ut til folkeslagene. 42:1

Kapitlene er delt inn i to deler som Bibelen:

De første 39 kapitlene oppsummerer G.T. De siste 27 kapitlene oppsummerer N.T.

Kapittel 40-66 er delt i 3 deler med 9 kapitler hver: 40-48 Trøst Guds folk. 49-57 Guds tjener som dør og gjenoppstår. 58-66 Om den kommende herlighet.

PROFETEN

Jesaja betyr "Gud frelser". Han var rik, utdannet og hadde en høy posisjon som barnebarnet til Kong Joasj og fetter til Kong Ussia. Mange av hans profetier handlet om politiske saker som den falske sikkerheten i å skaffe allianser med myndigheter som Assyria og Egypt. Kona hans var profetinne, men vi har ingen av hennes profetier. Han hadde minst to sønner som het "rask til å plyndre, rask til å ødelegge" og "en rest skal returnere" som oppsummerer budskapet til Jesaja.

Hans kall kom som et syn da han besøkte tempelet. Mest sannsynlig var han i slutten av tenårene/begynnelsen av 20-årene. Gud forberedte Jesaja på at det ville bli vanskeligere å være profet. I 40 år var det ingen som hørte på han. Manasse hatet han så mye at han beordret han til å aldri mer snakke. Til slutt ble han beordret inn i en hul trestamme og saget i to. (Hebr 11:37++). Han profeterte fra 740-680 f.kr.

DEL 1 Kapitler

1-12 Juda bruker sin rikdom upassende

13-23 Dom over andre nasjoner

24-34 Gode og dårlige nyheter

36-39 Kong Hiskia

DEL 2 Et bilde på Gud

Det finnes ingen andre guder

Allmektig skaper

Israels Hellige

Forløser av sitt folk

Nasjonenes Frelser

Historiens Herre

Tjener (Jesus): Uten feil, en sorgens mann, drept og gjenoppstår.

Guds Ånd (44:3, 61:1-3, 63:10-11)

BOKA

DEL 1	DEL 2
Mest dårlig nytt	Mest godt nytt
Menneskelig aktivitet	Guddommelig aktivitet
Synd og straff	Frelse og forløsning
Rettferdighet	Nåde
Konfrontasjon	Trøst
Israels Gud	Skaper av universet
Nasjonal	Internasjonal
Gud= Ild	Gud = Far
Guds hånd løftet for å slå	Guds hånd løftet for å redde
Forbannelser (Ve)	Velsignelser
Merkelig arbeid	Gode nyheter
Jøder	Hedninger
Assyria	Babylon
Før eksil	Etter eksil
Nåtid	Fremtid

JEREMIA

626-580 f.Kr.

+ De siste versene ble lagt til etter 561 F.kr.
etter Jerusalem ble ødelagt.

“Men dette er pakten jeg vil slutte med Israels hus i dager som kommer, sier Herren:
Jeg legger min lov i deres sinn og skriver den i deres hjerte.
Jeg skal være deres Gud, og de skal være mitt folk.” 31:33

Jeremia var født da Manasse var konge. 40 års tjeneste under Josjia, Joakas, Jojakim, Jojakin og Sidkia	INNILD Prolog -Jeremias personlige kall (1:1-19) Den syndige nasjonen (2-45) 627--605 f.kr. Øyeblikkelig straff (2-20) (Mest poesi) 612 f.kr Babylon ødelegger Assyria 605 f.kr. Babylon beseirer Egypt 605-585 f.kr. Den ultimate gjenopprettelsen (mest prosa) Babylon deporterer. De omkringliggende nasjonene (46-51) Epilog -Nasjonal katastrofe (52)	JEREMIA Mishandlet • Forfulgt av familien. • Avvist av falske profeter. • Jaget vekk av prestene. • Kongen så han som en forræder. • Hatet av folket. • Slått og fengslet. • Lagt i stokker med hender og føtter bundet. • Kastet i dyp brønn med søle opp til knærne. • Måtte gjemme seg mye.
	Boken er hverken kronologisk eller tematisk sortert, så den er vanskelig å følge.	Gud advarer i håp om at folket omvender seg og tar imot hans nåde.

Jesaja's 9 bøtter

1:6, 4:10, 10:23, 11:20, 12:1, 15:15, 17:14, 18:19, 20:7

- Ble kalt “den åndelige profeten” fordi han sa at religiøse ritualer er ubrukelige med mindre hjertet ditt er med. Han forberedte folket på tiden i Babylon da de ikke hadde tempelet og ofringene.
- Den nye pakten er individuell i stedet for felles. Jeremias liv var et eksempel på dette siden han ble utestengt fra tempelet og ble alene med Gud.
- Guds dom er alltid i håp om omvendelse så Gud kan vise nåde. Jer 18:1-12 (Klag 3:22-23 + 32-33)
- Som mange av profetene i G.T. snakket han ikke mye om fremtiden, men inviterte folk tilbake til en nær relasjon med Gud.
- Å lese Jeremia kan lære oss mye om å tjene Gud i vanskelige omstendigheter. Jeremia beskriver både sin egen og Guds sorg i møte med situasjonen i Israel.

KLAGESANGENE

“Herren er nådig, vi går ikke til grunne. Hans barmhjertighet tar ikke slutt, den er ny hver morgen. Din trofasthet er stor.” 3:22-23

En av de tristeste bøkene i Bibelen. Jeremia gråter over nasjonen. Fortvilelse og håp.

Samtidig minner boken oss på at midt i vonde tider, kan vi ha tillit til Gud.

Mest sannsynlig skrevet av Jeremia ikke mange år etter Jerusalems fall til Babylon i 586 f.Kr.

5 SANGER (akrostisk A-Å)

1. Katastrofen – Hun

Ruinene av Jerusalem –Guds by

2. Årsaken – Han

Om Gud og hans sinne og hvordan det kunne vært unngått hvis de overgav seg til Babylon.

3. Kuren – Jeg

Jeremia innser at Gud sparte livene deres ved sin nåde. Den lengste og mest personlige av de 5 sangene.

4. Konsekvensene – De

Folket trengte å vite at Gud håndterer både synd OG frigjøring.

5. Klagerop – Vi

En bønn om Guds nåde.

Det er mange sitater fra Jeremia og Klagesangene i Det Nye Testamentet.

Spesielt i Johannes Åpenbaring.

ESEKIEL

Omdisponering av presten

Del 1: Straff for Jerusalem

1-3

Esekiel ble født inn i Sadok's prestefamilie i 622 f.kr. Han ble deportert da han var 25 år sammen med Daniel og resten av den jødiske sosieteten. Esekiel betyr "Gud styrker", men han er oftere (87x) referert til som "menneskesønnen". Da han var 30 år og skulle startet sin prestatjeneste, ble han kalt til å være profet. Kallet var et svært uvanlig syn:

- 4 uvanlige vesener - symbol på alle Guds levende skapninger.
- Skaperen på tronen over vesenene. Tronen kan bevege seg i alle retninger = Gud er allestedsnærværende. Dette betydde mye for jødene som var vant til at Guds trone var i Jerusalem der de ikke lenger bodde. Øynene på hjulringene forteller oss at Gud ser alt. Så ble Esekiel bedt om å skrive profetiene på en rull og spise den. Selv om det var sukk og ve var rullen søt som honning.

4-24

Beleiringen av Jerusalem

Folket i Juda påstod at Guds dom ikke var så ille som Jeremia hadde sagt siden Jerusalem fortsatt eksisterte og det bodde jøder der. Men de trengte å forstå hva Gud gjorde: Straff OG forvandle folket.

Jerusalem var ferdig og dette ble vist 6x

1. Jerusalem i leire omgitt av rambukker.
2. Esekiel måtte ligge på siden 360 dager + 40 dager = Så mange år som Israel hadde vært ulydige mot Gud.
3. Mager diett som symboliserte matmangelen da Jerusalem ble erobret.
4. Barbere hode og skjegg - legges i 3 hauger: $\frac{1}{3}$ brennes når dagene med beleiring er over, $\frac{1}{3}$ hugges opp med sverdet utenfor byen, $\frac{1}{3}$ spres for vinden.
5. Esekiel måtte legge klærne sine i en bag, lage hull i muren og krabbe ut gjennom det - Kong Sidkia måtte forlate byen slik.
6. Han fikk ikke lov å sørge da kona døde - jødene skulle bli så sjokkert over Jerusalems fall at de ikke ville være i stand til å gråte.

3 grunner til Jerusalems fall: Avgudsdyrkelse, umoral og utakknemlighet.

1. Vinstokken kan ikke brukes til noe annet enn brensel = Juda
2. En forlatt jente blir først dronning og så prostituert.
3. To søstre som begge er prostituerte = 10 stammer + 2 stammer
4. Løvinne + to løveunger = Jojakim tatt til Babylon + Joahas til Egypt.
5. To ørner: Farao og Nebukadnesar.

Hvert individ + 3 grupper av mennesker holdes ansvarlig for situasjonen i landet: Profeter, prester og konger.

Del 2: Hevn over Judas naboer	Del 3: Retur fra eksil i Babylon
25-32 Dette budskapet ble gitt da Esekiel var 36/37år. Det handlet om at Gud hevner seg på de omkringliggende nasjonene for å ha utnyttet Jerusalems fall. 25: Ammon, Moab, Edom. Tyros -kastes i sjøen, noe som faktisk skjedde! 26-28: Sidon 29-32: Egypt	33-39 Etter Jerusalem ble ødelagt i 587 f.kr ble det en helomvending i Esekiels profetier fra pessimisme til optimisme. Gud kaller Esekiel til å være en vaktmann. Hvis han ikke advarer folket, vil han bli holdt ansvarlig. 34: Gode og dårlige hyrder. Gud vil være deres hyrder. 37: Tørre ben + to stokker. Gud vil gjøre Israel (=Efraim) og Juda ett igjen. 38: Gog og Magog (også i Åpenbaringen). "Jeg vil" 77 ganger.

Del 4: Restaurering av tempelet
40-48 Budskapet ble gitt da Esekiel var 50 år. Plan for byggingen. 40-42: Så stor som 13 engelske katedraler. Større en Salomos tempel, men uten det aller helligste, paktens ark, og skuebrødsbord. 43: Guds herlighet fyller tempelet. 44: Ingen øversteprest. Dette tempelet har aldri blitt bygget. Hvorfor? Var det ikke bokstavelig? Det var bokstavelig, men folket gjorde ikke som Esekiel sa. Det er bokstavelig for fremtiden. De siste kapitlene 45: Ny deling av landet mellom stammene - horisontalt. 47: En ny elv fra Jerusalem til Dødehavet.

Esekiel var en kunstnerisk profet som fremførte skuespill, skrev poesi og beskrev svært visuelt rike visjoner.

Gud er fortsatt dommer. Han lengter etter å gjenreise Israel. (18:32)

Å forstå Esekiel hjelper oss å forstå Åpenbaringen.

DANIEL

Boken dekker 75 år av Daniels liv, 440 år av historien + deler som ikke er oppfylt. 166 profetier totalt.

Daniel ble bortført fra Jerusalem til Babylon. For mange kan en slik situasjon før til håpløshet, resignasjon og rent overlevelsesmodus. Men Daniel levde nær Gud og fikk samarbeide med ham om å påvirke en hel nasjon som ikke kjente Gud. Hvordan kan vi være trofaste representanter for Guds rike der vi er?

Frasen "men selv hvis han ikke..." reflekterer holdningen til dem som tjener Gud med hele sitt hjerte.

- Kap 1, 8-12 er skrevet på Hebraisk til jødene.
- Kap 2-7 er skrevet på Arameisk til verden.
- Første halvdel (1-6) er mest mirakler.
- Andre halvdel (7-12) er mest profetier. Profetiene er hverken kronologiske eller sammenhengende.

1.DANIELS DEPORTASJON

I Babylon: valg med 3 andre til det kongelige hoff. Alle fikk nye navn etter Babylonske Guder. De protesterte ikke, men ba om sunnere mat og var friskere enn andre.

2.NEBUKADNESARS DRØM

Gull = Babylon -> Nebukadnesar etc.

Sølv = Medo-Persia - > Kyros, Darius etc.

Jern = Gresk → Alexander etc.

Bronse & leire = Romersk → Cæsar etc.

Stein = Jesus

3.ILDOVNEN

Nebukadnesar bygde en statue på 27m. Daniels venner nektet å bøye seg og tilbe statuen og ble derfor kastet i ildovnen, men ikke engang et hår på hodene deres ble skadet.

4.NEBUKADNESARS GALSAP

På grunn av hans hovmot ble han gal i 7 år.

5.BABYLONS ENDE

Skriften på veggen: Dere holder ikke mål

6.DANIEL I LØVEHULEN

Nå var det en ny konge som ble lurt til å kreve tilbedelse for å få Daniel drept. Daniel var 90 år.

Det er som om Daniel så gjennom et profetisk teleskop og så to "fjelltopper" av historien. En lavere foran en høyere, uten å innse hvor bred dalen mellom de to toppene var => Jesu første og andre komme. Daniel så kongeriket uten å vite at kongen ville komme to ganger. Det er mange likheter i hendelsene som leder frem til de to hendelsene.

7.I MORGEN

Daniels mareritt: Løve med ørnevinger, en bjørn, en panter med vinger og fire hoder, og et fælt dyr ulikt alle de andre med jerntenner, 10 horn og en arrogant munn. Over alt dette sitter Gud på sin trone sammen med menneskesønnen. Gud kommer og hans hellige folk tar over kongeriket.

8.I GÅR (for oss)

Væren = Det persiske riket fra India til Egypt.

Geitebukken = Det greske riket. Aleksander den store ble kalt "Geitebukken" fordi han alltid durte fremover. Han var bare 31 år da han døde, men erobret hele den "siviliserte" verden. Da han døde ble riket delt mellom 4 generaler: Tyrkia, Hellas, Egypt og Syria.

9.FORTID OG FREMTID

Forutsa når den himmelske kongen skulle komme: $70 \times 7 \text{ år} = 490 \text{ år}$. Selv om han forutså den eksakte tiden for Jesu komme, fikk han høre at det var lenge til den 69. syveren når kongen skulle komme. Han forutså en 7 års periode når Antikrist vil komme: En pakt vil bli håndhevet og en avtale med Israel vil være truet. Voldsom forfølgelse, ofringer vil opphøre og tempelet blir vanæret.

10.TIDLIGERE

Jordiske konflikter matches med himmelske konflikter mellom engler og demoner. Den persiske og greske prinsen. Gud sender erkeengelen Mikael for å overvinne dem.

11.TIDLIGERE SESONG

I løpet av 35 vers profeteres det om 135 store hendelser over totalt 366 år.

(Se Unlocking the Bible for full liste over disse)

12.KOMMENDE

Om Antikrist, oppstandelsen av de rettferdige og de onde. De rettferdige skal skinne for evig.

Disse profetiene ble gitt primært som en oppmuntring til Guds folk.

Fordi de vet fremtiden kan de STÅ FAST, VÅGE Å GJØRE STORE GJERNINGER, BRINGE FORSTÅELSE, HOLDE UT LIDELSER, MOTSTÅ ONDSKAP og FINNE HVILE.

HOSEA

“HVA HAR SKJEDD MED EKTESKAPET VÅRT?”

Guds hjerte knuses i møte med Israels troløshet. Hoseas liv viser så alt for smertefullt utroskapens ødeleggende ringvirkninger. Boken hjelper oss å forstå Guds kjærlighet til sitt folk og hvor sønnebrutt han blir når vi om og om igjen vender oss vekk fra ham og velger andre fremfor Herren. Gud gir ikke opp å prøve å dra oss nærmere seg.

10 år etter at Amos profeterte i Betel, kom Hosea på scenen. Han ble Guds siste profet til de 10 nordlige stammene i Israel. Som Amos, er Hosea en samling prekener presentert i tilfeldig rekkefølge. Vi forstår i lys av temaene.

“CHESED” et nøkkelord som betyr lojal-, urokkelig- og evig kjærlighet.

BAKGRUNNEN (1-3)

BARNA: Gud ba Hosea gifte seg med en prostituert. De fikk 3 barn, men minst en av dem var ikke Hosea's. Så dro kona hans tilbake til sitt gamle yrke. Hosea fant henne, tok henne med hjem hvor de hadde en periode der de ikke hadde seksuell kontakt. Så kurtiserte han henne og begynte på nytt med henne som sin kone. Barnas navn har sine egne budskap: Jisreel: Jeg vil straffe, Lo Ruhamà: ikke barmhjertighet og Lo Ammi: Ikke mitt folk. Dette oppsummerte hvordan Gud håndterte folket sitt.

KONA var:	MANNEN var:
Bebreidet av barna	Trofast til kona selv om hun var troløs
Fikk konsekvenser av mannen	Bestemt med henne da de ikke delte seng
Rehabilitert	Respektert av kona

BUDSKAPET (4-14)

Israels utroskap 1. Troløshet i ekteskapene 2. Uavhengighet fra Gud 3. Avgudsdyrkelse 4. Seksuell umoral 5. Ignorering av synd 6. Utakknemlighet 7. Intriger -baksnakking, hemmelige avtaler etc.	De skyldige Prestene, profetene, de kongelige og profitører	Dommer 1. Ufruktbar -Gud sier det vil bli spontanaborter og ufruktbarhet. 2. Blodsutgytelse -en fiende vil komme og Gud vil ikke forsvare dem. 3. Forvisning - Til slutt vil fienden vinne og utvise de fra landet.
--	---	--

Gud kan ikke

la de slippe unna (Hosea 5:10-6:6) *Hva skal jeg gjøre med deg, Efraim? Hva skal jeg gjøre med deg, Juda? Kjærligheten deres er som en morgensky, lik dugg som blir tidlig borte. Derfor har jeg hugget dem ned ved profetene, drept dem med ord fra min munn. Min dom skal gå opp som lyset. For jeg vil ha kjærlighet, ikke slaktoffer, gudskjennskap framfor brennoffer.*

gi de opp (Hosea 11:1-11) *Hvordan kan jeg oppgi deg, Efraim, overgi deg, Israel? Hvordan kan jeg oppgi deg som Adma, gjøre med deg som med Sebojim? Hjertet vender seg i meg, all min medlidenhet våkner. Jeg vil ikke følge min brennende vrede, ikke ødelegge Efraim en gang til. For jeg er Gud og ikke et menneske, hellig midt iblant dere. Jeg vil ikke komme med redsel.*

skuffe dem (Hosea 14:1-9) Om de omvender seg vil han tilgi.

JØEL

Jøels profeti ble gitt 10 år etter Obadjas. Obadja fokuserte mest på andre nasjoner, men Jona sa at dommen også skulle komme til Israel. Begge bruker frasen "Herrens dag"

1. Gresshøppene

Ganske uvanlig i Israel.

- Landet ødelegges (1:1-12)
- Folket omvender seg (1:13-20)

Vær oppmerksom på guds kall i livet ditt
når du leser denne boken.

Han vil ha hjertet ditt, livet ditt,
kjærligheten din.

Jøel 2:13

2. Herrens Dag

Et forferdelig besøk (1:1-11)

Folket omvendte seg ikke. Gresshøppesvermen er
nå et bilde på soldater som marsjerer inn i
landet og ødelegger alt (Babylønerne?)

En sann omvendelse (2:12-17)

"Riv hjertet i stykker, ikke klærne"

En tidløs bedring (2:18-27)

Hvis du omvender deg vil Gud gi deg igjen for
årene gresshøppene har spist.

En total restaurering (3:1-5)

a) Guds Ånd over alle mennesker.

b) Tegn på sol og måne om et andre komme.

c) Frelse for alle som kaller på Herren.

3. Dommen

Hevnen over nasjonene

(3:6-20)

-Spesielt Tyrø, Sidon og
filisterbygdene.

Rettferdiggjørelse for Israel
(3:21-26)

Restaurering av Juda. Hun vil
bli bebodd og fruktbar i
kontrast til Egypt og Edom på
grunn av volden de har utøvd
mot Juda.

“SISTE SJANSE- PROFETENE” AMOS & HOSEA

780-730 F.kr

Roma og Karthago ble grunnlagt på denne tiden. Grekerne etablerte mange bystater og de utviklet et styresett kalt demokrati. Kineserne og den Indiske sivilisasjonen vokste også frem. Israel og Juda var dermed midt i sentrum for sivilisasjonenes vekst med mange reisende som dro gjennom landet. Det var en tid med fred og fremgang.

Syria var en supermakt, men Jonas besøk til Ninive (en av verdens største byer på den tiden) hadde utsatt trusselen mot Israel noe. Anklager om grådighet og nytelses-syken som førte til store sosiale forskjeller og utnyttning av de fattige. De rike ble rikere, de fattige ble fattigere. Noen fikk sommerhus, mens andre hadde ikke råd til et hjem. Moralsk forfall på alle plan. Gud advarte dem og håpet krisene som fulgte ville få de til å komme tilbake til han, men nei... Nordriktet ble invadert og innbyggerne fraktet til Syria i 721 f.kr. 30 år etter Amos og 10 år etter Hosea.

Har du følt deg hjelpeløs og overveldet i møte med urett? Amos var enda mer ukvalifisert! Likevel visste Gud hvem han ville samarbeide med i dette prosjektet. Gud vet hvem du er. Ber han deg om noe, vil ha gi deg det du trenger for å gjøre det OG gå sammen med deg!	AMOS: En søring fra landet Advarer Tøff anklage Guds rettferdighet og vrede Sosial synd Urettferdighet Internasjonal “Søk Gud”	HOSEA: En urban fra nord Lokker Følsom apell Guds nåde og kjærlighet Hjertets synd Avgudsdyrkelse Nasjonal “Kjenn Gud”
---	---	---

AMOS

Var den fattigste typen bonde lavest på rangstigen. Hans bønn rørte Gud (7:1-9) og hans taler provoserte mennesker.

8 Dommer (1:1-2:16) mot områder nevnt fra det som er lengst borte til nærmest.

3 Prekener (3-6) “Men dere vendte ikke om til meg”, “Søk meg og lev” og “Ve...”

5 Symboler (7-8) Gresshoppesverm, brann, loddenor, moden frukt og ødeleggelse av den modne frukten.

3 Overraskelser (9): Gjenoppbyggelsen av Davids hus, folkets retur og landets fruktbarhet.

Obadja

Obadja talte i år 845 f.kr. Dette åpnet en periode på 300 år frem til eksil der profet etter profet advarte Guds folk mot å fortsette slik de holdt på.

Har du opplevd at noen gjorde urett mot deg og slapp unna med det? Obadja forteller om Guds kjærlighet og lojalitet i møte med edomittenes utnyttelse av hans folk.

Obadja introduserte "Herrens dag" - når Gud kommer for å gjøre ting rett. Boken fokuserer på hendelser rett før Juda blir tatt til Babylon i eksil.

Obadja talte til Edom, en av Israels naboland sørvest for Dødehavet. Det var en del av det landet som hadde blitt lovet til Israelsfolket, men som aldri hadde blitt okkupert av dem. De var etterkommere av Esau. De hadde to byer: Bosran og Sela (nå kjent som Petra). Arkitekturen i tempelet er fantastisk og fra toppen av Se'ir fjellene kan man se Rødehavet og Dødehavet.

Andre profeter talte også mot Edom: Jesaja 11, Jeremia 49 og Esekiel 25.

Arkeologer har funnet alter der de ofret mennesker levende til gudene sine. Obadja sa at de var full av stolthet. De trodde at ingenting kunne slå dem -ikke en gang Gud.

Historien forteller at i det sjette århundret før Kristus ble de angrepet av araberne og de måtte flykte til Negev ørkenen for å leve som beduiner. Negev fikk navnet Idumea etter at edomittene kom. Herodes den store kom fra Idumea og han ble leder i Juda i 37 f.kr. Så Israels konge var en edomitt! Han, som sitt folk, ble kjent for sin arkitektur. Han ønsket ikke en jøde på tronen, så han drepte gutte-babyene i Betlehem. Sønnen hans drepte Johannes døpere, barnebarnet var ansvarlig for Jakobs død og ble senere spist av ormer (Apg 12) og hans oldebarn døde uten barn.

Innhold

En nasjon vil bli dømt

Nasjonene ødelegger Edom (1-9)
og i motsetning til tyver som kun tar ting
av verdi, tar de alt. Gud hater stolthet.

Edom forakter Israel (10-14)
de slo seg sammen med hvem som helst
som angrep Israel eller Jerusalem. Enten
det var filistrene, araberne eller senere,
babylonerne. 3 x Du skal ikke.

Gud er sen til vrede - Flere hundre år fra
Obadja til edomittene forsvinner.

Alle nasjoner vil bli dømt

Yaweh straffer nasjonene (15-16)
det du har gjort mot andre skal bli gjort
mot deg.

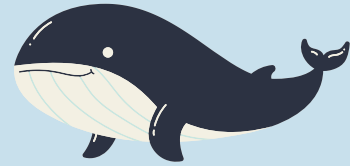
Israel eier Edom (17-21)

En dag vil Israel eie Edom -akkurat slik
Gud lovet. Obadja så at det ikke ble noen
overlevende av Edoms etterkommere.

Han så Israel utvide seg til nord -til
Efraim og Samaria, sørover- til Negev,
østover til Edom og så langt som til
Middelhavet i vest.

JONA

Jona og Nahum dro begge til Syrias hovedstad Ninive, de hadde samme budskap og begge kom fra nord, kalt "Nasjonenes Galilea". Alle som reiste fra Asia til Afrika eller fra Europa til Arabia kom gjennom dette krysset. Det var et veldig internasjonalt sted i motsetning til Juda i sør der folk var mer isolert og nasjonalistiske. Jona dro for å utfordre syrerne i 770 f.kr. og Nahum reiste i 620 f.kr. Så det var 150 år mellom dem.

De ble begge sent på grunn av ondskapen til det **syriske folk**. Det begynte som et lite land ca 1354 f.kr og vokste seg gradvis større ved hjelp av stor ondskap. Det var en av de mest ondskapsfulle, brutale nasjonene historien noen sinne har sett. De fant opp den grusomme praksisen av å spidde fiendene sine på store trepigget til de døde. Imperiet varte ca 750 år og på et tidspunkt hadde de til og med tatt over Egypt.

En sann historie

- Samme stil som alle de historiske bøkene og identisk til 1. og 2. Kongebok.
- Tar for seg ekte folk og ekte steder (bekreftet av andre bøker i Bibelen)
- Jesus snakket om Jona som en virkelig person.
- Kapittel 4 -Jonas grunn til å rømme
- Det er fysisk mulig å bli svelget av en hval uten å dø.

Død eller levende?

Boken peker mot det faktum at hvalen plukket opp en død kropp. Kapittel 2 sier at Jonas kropp sank til bunnen av havet og at bønner Jona ber er fra Sheol - der de døde er. Det kan virke som hvalen ikke fører til Jonas overlevelse, men oppstandelse! Dette henger sammen med Jesu utsagn om at akkurat slik Jona var tre dager i magen på hvalen, slik skulle han selv være tre dager i graven.

8 Mirakler der Gud kontrollerer naturen

1. Gud sender en vind som lager en storm.
2. Mannskapet kaster lodd og Gud sørger for at loddet havner på Jona.
3. Gud roer stormen når de kaster Jona over bord.
4. Gud sender fisken som svelger Jona.
5. Gud får fisken til å kaste opp Jona på land.
6. Gud får en busk til å vokse over hodet på Jona på kun en natt.
7. Gud sender en orm som spiser røttene til busken.
8. Gud sender den varme ørkenvinden.

Hvorfor rømte Jona?

4:2 "For jeg vet at du er en nådig og barmhjertig Gud". 2. Kong 14:23-25 Jona profeterte velsignelser til en ond konge som bare ble verre. Så Jona tenkte at han visste bedre enn Gud. Men han så ikke at Gud i sin tid gav rettferdighet når folket i Ninive ikke omvendte seg 150 år senere. Jona taklet ikke at folket utnyttet Guds nåde.

Gud`s barmhjertighet

4:11 "Skulle ikke jeg ha omsorg for storbyen Ninive," Jona forstod ikke guds barmhjertighet, hans lengsel etter å utsette straffen så lenge som mulig. Vi kan også glemme hvor tålmodig Gud er og hvor full av nåde han er og hvor mange sjanser han vil gi folk. Men den tålmodigheten vil ikke vare for alltid, noe vi får se når vi studerer profeten Nahum.

Hvordan kan en hel by omvende seg?

1. De var religiøse.
2. De var skyldige.
3. Vekkelsen skjedde blant vanlige folk og beveget seg videre til palasset.
4. De så Jona-tegnet (bleket hud?)
5. Når Den hellige ånd jobber, skjer det ting.

Jesus trodde det virkelig da han sa at folket fra Ninive vil stå opp på dommens dag fordi de hørte og omvendte seg i motsetning til Jesu tilhørere.

Denne boken viser oss at Gud ønsker å vise nåde til selv de ondeste mennesker. Kanskje ber Gud deg om å rekke ut en hånd til din verste fiende? Vær forsiktig med hvilke hjerte-holdninger du har overfor andre. Vi er tross alt bedt om å elske, og kjærligheten dekker over en mengde synder.

MIKA

Mikas budskap er basert på hans åpenbaring om at Gud er en nådig gud. Det er mulig at Mika profeterte under de tre kongene Ahas (dårlig), Jotam (god), Hiskia (veldig god). Korrupsjonen i Jerusalem begynte å berøre lavlandet. Mika observerte korrupsjon blant dommerne, profetene og prestene. Utnytting av de svake, svindel og vold. Budskapet Mika fikk var først for Juda stamme, så for hele nasjonen (også de 10 stammene i nord), og til slutt for de omkringliggende nasjonene.

Mika levde samtidig som Jesaja og en del av boken er identisk med en del av Jesaja`s bok. Det handler om å “smi sverdene om til plogskjær og spydene til vingårdskniver” og freden som skal være når Jesus kommer tilbake. Hvem som kopierte hvem, eller om Den hellige ånd gav de et identisk budskap er uklart, men begge snakket til den samme situasjonen, så det er tydelig at Gud ønsket at budskapet skulle gjentas.

Jesaja var født i det kongelige palass komfortabel med å kommunisere med myndighetene. Mika derimot, bodde i lavlandet, en fattig region mellom filistrene på Gazastripen og jødene i Jerusalem. Han talte til folket som ble utnyttet, så de to profetene utfylte hverandre godt.

INNHold

Synd og straff 1-3

Mika taler dom der hver enkelt landsby nevnes ved navn så de aldri vil glemme budskapet. Hammerfest ville for eksempel blitt “hamret i stykker”. Folket - Holder lederne og utnyttene ansvarlige.

Fred og trygghet 4-5

For det meste gode nyheter som sier at den nåværende tilstanden ikke er slutten på historien. Kongeriket kommer på jorden som i himmelen. Kongen i Zion vil løse alle verden konflikter. Han vil komme fra Betlehem (5:8, som Jesaja 2:4)

Rettferdighet og nåde 6-7

Den siste delen av Mika er skrevet som om det var i rettssalen. Gud er påtalemyndighetens advokat og Mika er forsvarsadvokat. Gud sa at han ville ha rettferdighet, ikke offer. “gjør rett, viser trofast kjærlighet (grunntekst: elsker nåde) og vandrer ydmykt med din Gud” (6:8). Rettferdighet og nåde hører sammen selv om det kan virke som motsetninger. Rettferdighet kan bare gå en viss lengde, men så kommer nåden og tar over og går enda lengre. Gud er mester i begge. Mika har det følt i rettssalen frem til elendigheten må vike for glede når han innser at dommeren også viser nåde.

Mika forutsier Israels fall i 722 f.Kr, invasjonen og frigjøringen av Jerusalem i 701 f.Kr, Jerusalems fall i 605/597/589 f.Kr, returen fra eksil 538-444 f.Kr. og den endelige gjenoppbyggelsen gjennom Messias.

NAHUM

Nahum (betyr "trøst") kom fra Capernaum. Caper= Landsby, så Caper-Nahum har fått navn etter profeten. Både Nahum og Jona kom fra nord-riket og ble sendt til Ninive, hovedstaden i Assyria. Nahums budskap kom 150 år etter Jona og omstendighetene var svært annerledes. Gud bryr seg om urett mye mer enn vi gjør. Vi kan lære mye om Gud i Nahum: Hellig og rettferdig (1:2), allmektig (1:3), Full av godhet og nåde (1:7) og tro mot sitt folk (1:14). Hva mer kan du finne om Gud?

Etter Jona dro til Ninive utvidet det Assyriske riket seg.

Sefanja forutså også at Gud ville ødelegge Assyria

De prøvde å invadere de 10 stammene i nord da kong Ahab regjerte, men feilet. De kom tilbake da Asurbanipal 3. var konge i Assyria og overvant Naftali's stamme fullstendig. Da Salmaneser var konge returnerte de og tok resten av stammene i eksil. Etter det gjenstod bare Juda stamme i sør. Det var en katastrofal tid for Guds folk. Da Hiskia var konge kom Sankerib og overvant Jerusalem, men ble sjokkert da en engel drepte 185 000 assyrere. Likevel ble de ikke avskrekket, men fortsatte sin utvidelse av riket. De inntok Teben nord i Egypt og ble et mektig imperium.

(Sef. var mellom Jona og Nahum). Både Jona og Nahum beskriver Gud som sen til å bli sint, men en stor forskjell mellom disse to budskapene var at da Nahum profeterte hadde tiden rent ut. Kongen i Ninive ba og fastet (som kongen da Jona levde), men Gud godtok det ikke. "Det finnes ingen helbredelse for din skade". Assyria ble overvunnet av Babylon i 609 f.Kr. I dag er Ninive en ørken. Tapt i århundrer. Funnet av Laylard i 1820 ved vestbredden av Tigris.

INNHold

1

HVEM

INTERVENsjON

Krise for fienden. Frihet for venner. Gud er en sjalu gud - han vil ha det som med rette er hans. Gud er sjalu for sitt navn, hans rykte, hans folk og hans verden. Kapittel 1 er et akrostisk dikt der hvert vers begynner med den neste bokstaven i det hebraiske alfabetet. Kapittelet veksler mellom dårlige nyheter for Ninive og gode nyheter for Israel.

2

HVORDAN

INVASJON

Beskrivelsen av hvordan det vil skje er utrolig detaljert. Til og med de skarlagensrøde uniformene (som var uhørt på Nahum's tid) ble realitet. En dag med plyndring. Med ødelagte porter. Nahum kaller Ninive en tannløs løve. Løven var Assyrias emblem.

3

HVORFOR

UMENNESKELIGHET

Grunnen til dommen er umenneskeligheten i Assyria. Han dømmer dem ikke for å bryte de ti bud da de ikke kjenner dem. Gud dømmer mennesker basert på hva de vet instinktivt er galt. De skulle reise i sine vogner over hele landet, slakte innbyggerne og ta landet med makt. Korrupsjon var også svært vanlig hos dem.

Habakkuk er uvanlig

1. Profeten adresserer Gud direkte uten at folket er involvert i samtalen.
2. Han blir bedt om å skrive budskapet på store plakater.
3. Det 3. kapittelet er musikalsk.

Habakkuk betyr “en som omfavner”, noe som beskriver godt hans relasjon til Gud. Han klynget seg til Gud, våget å diskutere med han og insisterte på å få svar selv om han ikke likte dem.

Forbønn = Å be Gud for/om ting.

For-hørs-bønn = Spørre Gud spørsmål. Hvis du får noen tanker, spesielt hvis de er uventet, er det ofte fra Gud.

BOKEN KAN DELES I TO DELER:

Kapittel 1-2	Kapittel 3
Kjemper med Gud	Hviler i Gud
Har det fælt	Glad
Roper	Synger
Ber	Lovpriser
Utålmodig	Tålmodig
Ber om rettferdighet	Ber om nåde
Langt nede	Er høyt oppe
Gud er inaktiv (nå)	Gud er aktiv (før og i fremtiden)

HVA SKJEDDE SOM FØRTE TIL EN SÅ STOR ENDRING?

1:2-2:20 KLAGEBØNN

1:2-11 Klage: Gud gjør for lite. Habakkuk forteller Gud akkurat hva han tenker. Gud hadde ikke talt på 20 år(!) siden Sefanja.

Spørsmål: Hvorfor lider ikke de onde? Habakkuk bygger sin sak forsiktig. Han kjenner Guds karakter. Han vil at Gud forandrer samfunnet og gjenoppretter lov og orden.

Svar: De onde vil lide (Babylonerne vil komme)

1:12-2:20 Klage: Gud gjør for mye. Gud var nådig i møte med Habakkuks sinne, men Habakkuk ble overrasket og misfornøyd med de 5 responsene Gud gav:

1. Åpne øynene litt mer og se.
2. Du kommer til å bli overrasket.
3. Jeg har planlagt noe som vil skje mens du lever.
4. Jeg har ikke fortalt deg hva jeg gjør fordi du ville ikke trodd det.
5. Jeg har allerede begynt å gjøre noe og du har gått glipp av det.

Han klager på at Gud gjør “for mye” fordi han vet at Babylonerne har et enda dårligere rykte enn Assyernerne. Babylonerne var de første som innførte brent-jord-taktikk.

Spørsmål: Hvorfor bruke verre folk enn oss for å straffe oss? Hvorfor tillate at de behandler både de gode og onde i Jerusalem likt? “Øynene er for rene til å se det onde”. Gir uttrykk for at Guds karakter utfordres ved det han har lovet å gjøre.

Svar: Advar folket! Ha et lagtidsperspektiv. De trofaste vil overleve. Sann tro er å fortsette å tro på han (2:4). De onde (Babylonerne) vil lide på grunn av urettferdighet, imperialism, umenneskelighet og avgudsdyrkelse. “Vær stille for ham, hele jorden (ti still!)” (2:20)

3:1-19 FATTET LOVPRISNING Da han var stille (2:20) så han lyset.

3:1-16 Han **skjelver** av Guds tidligere handlinger. Guds **makt**. Habakkuks bedre spørsmål.

3:17-19 Han **stoler** på Guds fremtidige **beskyttelse**.

